

Nyt fra historisk Videnskab.

Universitetslektor, dr. phil. Erik Bach, som døde den 19. maj 1958 efter længere tids sygdom, blev født den 3. maj 1915 i Sabro, hvor faderen var lærer.

Bach blev allerede fra barndommen præget i en retning, som skulle blive bestemmende for hans liv. Hjemmet var stærkt kulturelt interesseret, og Bach har selv fremhævet den store betydning, som navnlig hans fader havde for at vække hans kærlighed til det historiske studium. Han gik i faderens skole, til han fyldte 14 år og kom derefter på Århus Katedralskole, hvor navnlig lærere som Aksel Strehle og Per Krarup bidrog til at forme hans udvikling stærkt. Vi, som gik i klasse med ham, husker ham fra de år med en ganske særlig tydelighed — allerede da var hans væsen og væren i eminent grad støbt i den form, som han bevarede siden, intellektuelt moden, lærd som få, lidt tung og forbeholden af væsen, men med stille lune og pludselige kåde glimt, en god ven og en loyal kammerat. Den karakteristik havde gyldighed til hans sidste dag.

Han studerede først ved Aarhus Universitet — indtil efteråret 1938 — derefter i København, hvor han blev magister i 1940. Han var således virkelig en *filius utriusque universitatis*, og han bevarede altid en varm kærlighed til begge de lærestalter, som hver på sin måde havde betydet så meget for ham. Det blev lærere som Franz Blatt, Hartvig Frisch, Carsten Høeg, Erik Arup, Albert Olsen og først og sidst Johan Plesner, som især kom til at præge denne del af hans udvikling. En særlig inspiration fortjener her at nævnes, fordi den for ham virkede som et direkte incitament til primær historisk forskning: det var en række øvelser, som Eli F. Heckscher i efteråret 1936 afholdt i Århus, og som for mange af deltagerne blev en stor faglig og menneskelig oplevelse. Mest af alle vistnok for Bach. Han kom senere gang på gang tilbage til, hvilket mægtigt indtryk disse måneder havde gjort på ham, hvorledes Heckschers ubønhørlige krav til en kombination af synthese

og kritisk analyse og samtidig hans inspirerende venlighed og forståelse for begynderens problemer æggede til den yderste anspændelse. Det var egenskaber, som Bach også fandt i rigeste mål hos Plesner, og det blev derfor disse to lærere, som mere end nogen andre formulerede de ideelle krav, som Bach livet igennem stillede både til sin forskning og til sin lærergerning.

Et direkte resultat af Heckschers øvelser blev Bachs besvarelse af en prisopgave ved Aarhus Universitet om den byzantinske lovgivning om bondejord og militærgods i 10. århundrede. Allerede ved dette arbejde viste han de kvaliteter, som også kom til at præge hans senere studier. Ud fra et ret sparsomt kildemateriale — in casu de kejserlige noveller — forstod han at trænge dybt ind i problemerne og give en moden og ubestikkeligt sober analyse af samspillet mellem de forskellige samfundsfaktorer.

Efter afslutningen af sin konferens blev han et par år ansat ved Institutet for Historie og Samfundsökonomi. Derefter var han en overgang vikar ved Sjællands Landsarkiv og ved Rigsarkivet, indtil han i 1943 blev ansat ved Zahles Skole. Samtidig blev han knyttet til Københavns Universitet som undervisningsassistent og fra 1951 som lektor i middelalderens historie. Hans høje faglige og pædagogiske kvalifikationer medførte, at han tillige blev lærer for tronfølgeren prinsesse Margrethe.

Det blev ganske vist som middelalderforsker, at Erik Bach skulle komme til at yde sin største indsats. Men hans faglige viden og interesser var ingenlunde begrænset til dette felt. Allerede fra sin studentertid havde han været levende interesseret i samtidens historie, og efter sin konferens virkede han i flere år som en flittigt benyttet udenrigspolitisk kommentator i radioen, ligesom han skrev talrige artikler i »Økonomi og Politik«. En frugt af denne side af hans virksomhed var bogen »Latinamerika« (1950) og hans redaktion af og bidrag til radioens grundbog om storpolitik siden 1933 (1949), ligesom han var et ivrigt medlem af Det udenrigspolitiske Selskab og medredaktør af selskabets skriftserie »Udenrigspolitiske Skrifter«. Han havde udtalte evner for popularisering. Hans stil kunne virke lidt tør, men var altid klar og koncis, og han havde en sjælden evne til at trække de væsentlige problemer og linjer klart frem.

Som en fortsættelse af prisopgaven publicerede Erik Bach i 1942 en afhandling »Les lois agraires byzantines du Xe siècle« (Class. & Med. V (1942), 70—91). Hans videre arbejde med Byzans' historie førte til en oversættelse af den byzantinske historiker Johannes Kinnamos — en oversættelse, som desværre endnu ikke er blevet udgivet — og studiet af denne forfatter resulterede i en

afhandling »Imperium Romanum« (Class. & Med. VII (1945), 138—45), hvori han analyserer de statsretlige tanker dels hos Kinnamos, dels hos Otto von Freising og Arnold af Brescia.

Hans hovedarbejde blev disputatsen »La cité de Gênes au XIIme siècle« (1955), et arbejde, der er dediceret til mindet om Johan Plesner, og som er inspireret af dennes studier over Firenzes historie i højmiddelalderen.

Når de to bøger blev så forskellige, som de gjorde, ligger forklaringen for en meget stor del i kildematerialets art. Medens Plesner stod over for et tidsmæssigt og geografisk klart afgrænset materiale, som heller ikke var meget varierende i det sociologiske aspekt, men som netop derfor tillod ham at føre sin undersøgelse meget dybt ind i en bestemt social sektor af Firenzes historie, lå problemet helt anderledes for Erik Bach. Hans vigtigste kildemateriale — de genuesiske notarialarkiver — involverer et langt mere varierende udsnit af den samlede befolkning, og set under et handelshistorisk aspekt omfatter de blot den ene ende af Genovas handelsmæssige forbindelser. Når det derfor er blevet fremhævet, at hans undersøgelser ikke nåede til bunds i problemerne, ligger forklaringen i de vanskeligheder, som stoffet frembød, ikke i Bachs svigtende evne til at føre en undersøgelse til bunds, selv om sygdommen måske allerede dengang har gjort arbejdet tungt for ham. Også dette værk viser nemlig hans fornemme forskeregenskaber, hans klogskab, hans besindighed, hans ubestikkelige redelighed — aldrig vover han sig en tomme længere ud, end han har fast grund under fødderne. Bogen høstede da også international anerkendelse, hvilket bl. a. ses af, at Erik Bach som den eneste skandinav sad i den internationale komite, som skulle redigere et festskrift til den italienske historiker Armando Saponi, og hvortil han også selv skrev en afhandling »Études génoises: les minutiers de Lanfranco« (Studi in onore di Armando Saponi I (Milano 1957), 373—389). Han uddybede heri visse af de socialhistoriske problemer, som hans disputats havde rejst.

Inden for studiet af Danmarks historie blev hans indsats af mere populariserende art. Hans afsnit (om tiden 1150—1422) i Historikergruppens Danmarkshistorie (1950) hører til det bedste i dette værk, og hans oversigt over Valdemar Atterdag i Gads danske Magazin 1944, 38—50 viser en fin analytisk forståelse af denne konges komplicerede sind og virke og er vel nok den klogeste nyere sammenfatning af Valdemars regeringstid og betydning. Det antyder, hvad han havde kunnet præstere inden for studiet af vort eget lands historie.

Medens hans forskning i hans tidligere år havde været kon-

centreret om højmiddelalderen, som altid vedblev at stå hans hjerte nærmest, søgte han i sin senere tid tilbage mod antiken. Som lektor varetog han undervisningen inden for dette område, og hans interesse for oldtiden gik helt tilbage til skoletiden. Et studieophold ved Det svenske arkæologiske Institut i Rom så tidligt som foråret 1938 fik derfor også stor betydning for ham. Skønt arkæologien som fag altid vedblev at være ham noget fremmed — han var bogforsker par excellence — vil de af hans studenter, som deltog i historikerkongressen i Rom i 1955, mindes hans inspirerende øvelse over det antike Roms topografi forud for kongressen. Som en frugt af denne hans aktiviserede interesse for oldtiden skal man måske se hans afhandling om Theoderic, som blev publiceret i festskriftet til Ejnar Dyggve (*Byzantion XXV/XXVII* (1958), 413–420).

Som lærer hørte Erik Bach til de ypperste, altid velforberedt, sikker og klar. Han forstod fuldt ud betydningen af denne del af sin universitetsgerning, og han forstod ligeledes, at undervisningen skal være en vejledning og en inspiration, ikke en tør indpiskning af stof. Også her var Johan Plesner hans store forbillede. Hans forelæsninger og øvelser var præget af samme klarhed og klogskab som hans forskning. Hertil kom det ganske enkle og afgørende, at han holdt af selve lærergerningen. Han følte sig nært knyttet både til sine studenter og til sine ældre og yngre kolleger ved Københavns Universitet, og han har ofte givet udtryk for oprigtig glæde over sit arbejde her og sin taknemmelighed mod det universitet, som skaffede ham en række gode år både som forsker og lærer.

Hans død er et bittert tab for alle, som fagligt og menneskeligt stod ham nær, og for den videnskab, som han på sin beherskede måde elskede så varmt, og hvor han havde kunnet yde en endnu større indsats i årene, som kommer. En plads står tom, som ikke bliver let at fylde.

Knud Hannestad.

Om end noget sent er der god Grund til at nævne Lensgreve Eduard Reventlows Erindringsbog: *I dansk Tjeneste* (1956), og dette saa meget mere, fordi disse Memoirers Værdi som historisk Kilde maaske ikke straks springer i Øjnene. Forfatteren skriver om sin Fader, at »han akcepterede ikke, at der i hans hus blev talt nedsættende om andre« (S. 8), og en lignende Holdning synes Sønnen som Skribent at have gjort sig til Regel. Han prøver stadig at stille de Mænd, han har mødt og arbejdet sammen med